

Suomi-neidon mätä sydän

Sami Torssonen

Teokset Korruptio Suomessa ja Keskustan Valtakunta päättävät vuosikymmenen, joka murskasi lopullisesti myytin korruptoitumattomasta Suomesta. Kirjat kaapivat säälimättä esiin Suomen mustan sydämen, joka sykkii köyhien eurot rikkaiden tileille veroparatiiseihin tai vakuutuskuoriin. Lopullisen tuomion tammivaarna jää kuitenkin iskemättä. Työsarkaa riittää siis meille muillekin.

Nazarenko, Salla & työryhmä: Korruptio Suomessa. Into, 2019. 260 sivua. ISBN 978-952-351-052-4

Hänninen, Jyri & Liski, Jarno: Keskustan valtakunta. Kertomus rahasta, vallasta ja korruptiosta. Into, 2019. 300 sivua. ISBN: 978-952-264-880-8

”Voi vittu! Sinä olet, jos mahdollista, vielä tyhmempi kuin minä luulin.” –pääministeri Juha Sipilä toimittajalle Salla Vuorikoskelle (Keskusta, s. 187)

Vähän pelottaa kirjoittaa tätä.

Nimittäin kun Sulo Aittoniemi tutki poliisina Keskustan ja SDP:n korruptiota 1980-luvun Noppa-jutussa, hän sai peräänsä koko valtiokoneiston presidentti Koivistosta pääministeri Sorsaan ja Suojelupoliisiin (Korruptio, s. 48–56). Edelleen vuonna 2016 Ylen toimittajat Salla Vuorikoski ja Jarno Liski kohtasivat vihapostin ja hiljennysyritysten ryöpyn, kun he kertoivat tuolloisen pääministerin Juha Sipilän tavasta lapottaa veronmaksajien rahaa lähipiirilleen (Keskusta, s. 187). Lopulta hyvä ja paha saivat kukin palkkansa: Aittoniemi hyllytettiin ja demarien syytteet hylättiin, kun taas Vuorikoski ja Liski irtisanoutuivat ja valtiovarainministerimme on keskustalainen.

Aion nyt kirjoittaa suomalaisesta korruptiosta. Saankohan siis maan tavan mukaisesti uhkauksia, kenkää, syytteen tai kovanaamat kannoilleni? Kepillä jäätä.

Suomalaisesta korruptiosta ovat viime aikoina kertoneet ennen kaikkea sisäpiiriläiset, jotka ovat itsekin hyötyneet korruptiosta. Esimerkiksi Keskustan entinen puoluesihteerin Jarmo Korhonen on paljastanut taannoisen työnantajansa rahoituskeplotteluja,¹ joihin hän on osallistunut. Lobbari Anders Blom taas valotti väitöskirjassaan liike-elämän suhteetonta valtiollista vaikutusvaltaa,² jonka ylläpitäminen on pitkään kuulunut Blomin toimenkuvaan ja ydinosaamiseen esimerkiksi Perheyrittäjien liiton toimitusjohtajana.

Korruptio Suomessa -artikkelikokoelma ja Keskustan Valtakunta -kirja eivät kuulu tällaiseen sisäpiirikritiikkiin. Niiden kirjoittajat ovat toimittajia (Jyri Hänninen, Liski ja Salla Nazarenko) sekä tutkijoita tai korruptioasiantuntijoita (Erkki Laukkanen, Tommi Niinimäki, Venla Mäntysalo ja Janne Saarikivi). He sijoittuvat korruptiosta hyötyvien ulkokehälle, kuten ammattimaisiin korruptionmetsästäjiin. Tässä suhteessa kirjat muistuttavat Ari Salmisen Rehellisyys maan perii -opusta ja Petri Koikkalaisen sekä Esko Riepulän vähän vanhempaa teosta Näin valta ostetaan.³

---

¹ Korhonen 2015; Korhonen 2014.

² Blom 2018.

³ Salminen 2018; Koikkalainen 2009.

Mitä korruptio on?

Kuten aiemmat teokset aiheesta, myöskään Keskustan Valtakunta ei aivan selvitä, mitä "korruptio" tarkoittaa. Se jättää korruption määrittelyn sivuun ja keskittyy kuvaamaan korruptiivisiksi oletettuihin keskustapuolueen käytäntöjä. Tämä onkin ehkä mielekäs valinta kirjan journalistisen otteen huomioon ottaen.

Akateemisemmassa Korruptio Suomessa -kokoelmassa Mäntysalo taas käyttää suuren osan artikkelistaan korruption käsitteen pohtimiseen, mutta lopputulos vaikuttaa lähinnä parodialta ihmistieteissä laajalle levinneestä konstruktionistisesta teoriasta. Korruptio on kuulemma mitä tahansa "valta-aseman väärinkäyttöä", ja sitä siis "on aina ollut ja tulee aina olemaan". Samalla korruptio kuitenkin on "sosiaalinen konstruktio", siis jollakin epämääräisellä tavalla yhteiskunnallisesti ja historiallisesti määrittyvää (Korruptio, s. 73–74). Korruptio on toisin sanoen ikuista ja ei-ikuista.

Mielekkäämpi tapa lähestyä korruption käsitettä olisi todeta, että sen sisällöstä käydään samoja yhteiskunnallisia kamppailuja, jotka tuottavat korruptiivisiksi määriteltäviä käytäntöjä. Korruptiokeskustelun rintamalinjat kytkeytyvät siis esimerkiksi kapitalistien ja työläisten intressien vastakkaisuuteen, ja tämä luokkataistelu selittää myös tiettyjen korruption muotojen olemassaoloa. Kaikissa ihmisyhteisöissä ei ole ollut korruptiota tai korruptiokäsitettä, koska esimerkiksi julkisen ja yksityisen vastakkainasettelu ei ole ollut niin vahva.

Kirjoittajat olisivat toisin sanoen voineet suoraan keskustella korruptiota ja sen määritelmiä aiheuttavista tekijöistä ja valita puolensa. Nyt he kiertävät aihetta ja laskevat korruptioksi vähän sitä sun tätä, jotta näyttäisivät puolueettomilta tarkkailijoilta – toki kirjallisuudenalan parhaiden perinteiden mukaisesti⁴.

Korruptiokäsitteen korruptio

Korruptiomääritelmien korruptoitumisesta antaa käytännön esimerkin Niinimäen artikkeli. Hän toteaa, tekstin juristista siansaksaa tulkatakseni, että elinkeinoelämää koskeva lahjusrikoslainsäädäntö on Suomessa löyhempää kuin julkisen sektorin vastaava. Julkista sektoria säätelevän lain tarkoitus on näes suojella kansalaisten valtiota kohtaa tuntemaa "luottamusta" – siis luuloa, ettei korruptiota Suomessa juurikaan esiintyisi. Yksityisellä sektorilla laki taas suojelee kapitalistin luottamusta siihen, että työläinen on uskollinen isännälleen eikä vastaanota palkkiota muilta. (Korruptio, s. 117–137)

Kapitalisteja saa toisin sanoen korruptoida mielin määrin, koska he ovat omia herrojaan, mutta työläisiä ja virkahenkilöitä ei saa, koska he ovat toisten palveluksessa. Harmaalla alueella ollaan esimerkiksi silloin, kun julkista omaisuutta yhtiöitetään. Julkisomisteisten yhtiöiden hallituksissa toimitaan kapitalistin roolissa mutta viran puolesta ja julkisuuslain ulottumattomissa, mikä on karmea korruptioriski. (Korruptio, s. 138–142)

Toinen paraatiesimerkki korruptiomääritelmien korruptoituneisuudesta löytyy Laukkasen loistavasta artikkelista. Hän esittää uskottavasti, että Transparency International -järjestön Corruption Perceptions Index -korruptiomittari saattaisi olla itsessään osoitus järjestön korruptoituneisuudesta. Median kriitikkimästä hehkuttama indeksi perustuu nimittäin vinoutuneesti valikoidun asiantuntijakerhon käsityksiin, jotka eivät välttämättä perustu yhtään mihinkään. Indeks ei korreloi esimerkiksi poliisin korruptiorikollisuusaineiston kanssa. Järjestön ylin johtokaan ei tiedä, mistä mittari kertoo. (Korruptio, s. 91–99)

Tutkijat ovat toistuvasti valittaneet indeksistä. Järjestö ei kuitenkaan korjaa sitä, vaikka toimenpide ei olisi teknisesti mahdoton. Indeksien ainoa vahvuus lienee, että se leipoo Transparency International -järjestön suurimmat rahoittajat korruptoitumattomiksi. Nämä maat sitten vastavuoroisesti rahoittavat jatkossakin

---

⁴ Esim. Salminen 2018: 33–42.

järjestöä vaikkapa kehitysapurahoistaan, kuten Suomi tekee. (Korruptio, s. 100–116) Sivuvahinkona ne maat, joille kehitysapu on oikeastaan Transparencyn sijaan tarkoitettu, maalataan korruption ja paheen pesiksi.

Mätä Suomi

Keskustan valtakunta tarjoaa lukuisia esimerkkejä siitä, miten arveluttavaa Suomen kuvaaminen korruptoitumattomaksi on. Keskustalaiset poliitikot ovat kupanneet vuosikymmenten ajan julkista rooliaan käyttäen rahaa omille tai kavereidensa tileille. Veronmaksajat on pantu pulittamaan ylihintaa omaisuudesta tai vastaavasti julkista omaisuutta on lunastettu alihintaan.

Esimerkiksi Juha Sipilä on pumpannut osan rikkauksistaan Teknoventure-rahastosta 1990-luvulla. Tuolloin rahasto sijoitti vielä lähinnä Oulun alueen kuntien ja valtion varoja. Eräänkin kerran Sipilä maksoi osakkeista 2 000 markkaa kappale, kun taas Teknoventurelle hinta oli samalla hetkellä 5 000 markkaa. Sitten Sipilä valittiin Teknoventuren hallitukseen, joka jakoi rahaa Sipilän yhteistyökumppaneille, jotka puolestaan panivat hyvän kiertämään Sipilälle. (Keskusta, s. 154–159)

Tästä näkökulmasta ei ole mikään ihme, että Sipilän hallitus oli niin innokas yhtiöittämään tai yksityistämään esimerkiksi suomalaista terveydenhuoltoa ja tieverkkoa. Sipilä ja hänen yhteistyökumppaninsa tiesivät kokemuksesta, että järjestelyistä olisi heille luvassa sievoiset summat valtiolta kahmittua rahaa.

Yksityisen rikastumisen ohella keskustalaiset ovat kanavoineet julkista rahaa puolueelleen ja sen vaalikassaan. Keskusta hyötyy erityisesti valtion tuesta sosiaaliselle asuntotuotannolle. Temppu tehdään näin: Ensin valtio myöntää halpaa lainaa vaikkapa keskustalaisten hallitsemille Nuorisosäätiölle tai TA-asunnoille. Sitten nämä tilaavat rakennusyhtiöiltä lainarahalla asuntoja nuorille tai muille tuettaville ryhmille. Lopulta rakennusfirmat palkitsevat keskustalaiset poliitikot vaalituella. (Keskusta, s. 72–81)

Laillista tällainen valtion rahojen nyhtäminen ei ole, ja Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskuksen pitäisi teoriassa valvoa, ettei valtion euroja käytetä yleishyödyllisen tarkoituksen vastaisesti. Käytännössä viraston johto on kuitenkin miehitetty niin, ettei pieni vilunki sitä häiritse (Keskusta, s. 82–83). Sipilän hallitus vieläpä varmistui, etteivät laittomuudet enää ole välttämättömiä: Valtiorahoitteiset talot voidaan nyt anoa pois yleishyödyllisyyden piiristä. Tuettujen väestöryhmien vuokrat saa tällöin nostaa kattoon, rakennukset myydä ja saaliin jakaa kirkkaassa päivänvalossa.

Keskustan valtakunta keskittyy nimensä mukaisesti vain yhteen puolueeseen. Se ei siksi huomautta kuin sivulauseissa, että Suomen poliittinen järjestelmä tuottaa väistämättä edellä kuvatun kaltaista rakenteellista korruptiota puoluerahoituksessa. Puolueet ovat taipuvaisia käyttämään kepulikonsteja varainhankinnassaan, koska muutoin häikäilemättömämmät kilpakumppanit ajaisivat niiden ohi. Pelin maksajiksi joutuvat lopulta kaikki.

Korruption kimppuun

Vaalimainonnan kieltäminen ja keskittäminen valtion hoidettavaksi vähentäisi poliittista korruptiota ehkä hieman, mutta se ei poistaisi perusongelmaa eli puolueiden keskinäistä kilpailua. Edes satunnaisuuteen perustuva vaalijärjestelmä ei poistaisi niitä yhteiskunnallisia ristiriitoja, jotka usuttavat vaikkapa oikeiston ja vasemmiston vastakkain ja kannustavat tukemaan omia ehdokkaita. Vaikka lainsäätäjä seisoi päällään, kapitalistit rahoittaisivat työläisten vastaista taistelua tiskin alta, ja työläisten olisi järjestettävä omia, usein arveluttavia, rahoituslähteitä puolustautuakseen. Tällaisten ristiriitojen liudentaminen tai hävittäminen olisi todennäköisesti tehokkain, vaikkakin vaikeimmin toteutettava, keino rakenteellisen poliittisen korruption vähentämiseksi.

Korruptio Suomessa -kirjan työryhmä antaa myös omat kymmenen suositustaan korruption kitkemiseksi: Yksityisen ja julkisen lahjonnan lainsäädännöllistä eroa pitää pienentää. Korruptiota on mitattava paremmin.

Toimittajien lähteitä ja Julian Assange -tyylisiä tiedon paljastajia tulee suojella. Lobbarit pitää rekisteröidä. Virkahenkilöiden siirtymiselle yksityissektorille täytyy asettaa pakollinen karenssi. Sidonnaisuuksien ilmoittamista pitää "edistää". Tieto omaisuuden viimekätisistä omistajista on tarpeen pakottaa saataville. Julkisuuslaki on ulotettava julkisomisteisia yhtiöitä koskevaksi. Vaalirahoituksen kuitit tulee julkistaa. (Korruptio, s. 8–14)

Kannatan kaikkia mainituista uudistuksista. Toisaalta en voi olla huomauttamatta, että kirjoittajat ovat juuri kuvailleet pikkutarkasti Suomen valtion mädän sydämen, mutta nyt he anelevat samalta vampyyriltä nöyrinä apua. Mikä estää kapitalisteja perustamasta vaikkapa järjestöjä, joiden konsulttipalkkioilla pyöroovesta kulkevia virkahenkilöitä marinoidaan karensinsa ajan ennen suojapestiä monikansallisen terveydenhuoltoyhtiön keskijohdossa? Olisin kaivannut suosituksilta hieman syvälekäyvämpää poliittista mielikuvitusta.

Kehuja ja vähän moitteita

Kirjojen heikoin lenkki on Saarikiven Korruptio Suomessa -artikkeli. Professori Saarikiven tekstin perusidea on, että hän kuuluu itsekin korruptoituneeseen "porvarilliseen keskiluokkaan", sillä hän on esimerkiksi hyötynyt virantäytyksissä perhetaustastaan ja tukenut virkaan päästyään suosikkejaan apurahahauissa (Korruptio, s. 178). Tällaiset uusmuotiset porvariston ja korruption määritelmät tuntuvat hieman hullunkurisilta, kun on juuri lukenut miljonääreistä, jotka imevät valtavia mammonavuoria veronmaksajilta ja päätyvät siitä hyvästä ministereiksi.

Kirjoituksen kylmäväin piirre on kuitenkin Saarikiven yliolkainen suhtautuminen korruptioon. Hän katsoo, että vaikka "porvaristo" (lue: keskituloiset palkansaajat) on väistämättä korruptoivaa, niin se on myös luonut materiaalista vaurautta ja yhteiskunnallista tasapainoa (Korruptio, s. 185). Korruptio siis näyttäytyy edistyksellisen kunnianhimon väistämättömänä varjopuolena. Saarikiven korruptiota puolustelevalta porvariperspektiivi korruptoi muuten hyvää kirjaa. Toimittaja Nazarenkon olisi pitänyt ymmärtää jättää se pois.

Kirjojen parasta antia sen sijaan ovat Liskin tekstit, joita löytyy niistä molemmista. Liski kuvaa kohteitaan äärimmäisen tarkasti, vähäeleisesti ja työlään lähdepohjaisesti, mikä on näin vakavassa ja haasteherkässä aiheessa välttämätöntä. Sivuvaikutuksena on kuitenkin se, että kyönit liikemiehet (todella miehet) ja heidän mutkikkaat puliveivauksensa uhkaavat jatkuvasti mennä solmuun lukijan päässä. Olisin kaivannut lisää kädestä johdattelua ja rautalankaa.

Liski on nuoremman polven toimittaja, mutta hänelle on jo myönnetty sekä Suomen freelance-journalistien Vuoden freelancer -palkinto että Journalistiliiton Sananvapauden miekka. Liskin palvelukset isänmaan hyväksi ovatkin huomattavat, ja sydäntäni lämmittää, että hänet on niistä noteerattu. Myönnän Jarno Liskille täten myös turkulaisen politiikan tutkijan kullatun upseerisapelin Mannerheim-lehvin.

Molempien hienojen kirjojen tekijöille jaan lisäksi kaikkinaisen myötämieleni ja kannatukseni. Toivottavasti he jaksavat jatkaa työtään tuulimyllyjä vastaan. Kaikkien, jotka kuvittelevat Suomen korruptoitumattomaksi maaksi, tulisi hetimiten lukea nämä teokset.

Kirjallisuus

Blom, Anders. Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä: tutkimus liike-elämän poliittisesta vaikuttamisesta kolmikantaisessa Suomessa 1968–2011. Turun yliopisto, 2018.
<<https://www.utupub.fi/handle/10024/146518>>.

Koikkalainen, Petri. Näin valta ostetaan: lyhyt oppimäärä poliittisesta korruptiosta Suomessa 2006–2009. WSOY, 2009.

Korhonen, Jarmo. Maan tapa. Tammi, 2015.

Korhonen, Jarmo. Väyrysen valtakunta. Tammi, 2014.

Salminen, Ari. Rehellisyys maan perii. Edita, 2018.

Kirjoittaja

Sami Torssonen, valtiotieteiden tohtori, Turku